

ТРАНСНАЦІОНАЛЬНА ЗЛОЧИННІСТЬ – сукупність злочинів, які відповідно до міжнародно-правових документів визнаються транснаціональними і закономірно повторюються у більше ніж одній державі протягом певного періоду часу та завдають шкоди двом або більше державам або інтересам юридичних чи фізичних осіб двох або більше держав.

Згідно з п. 2 ст. 3 Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності злочин має транснаціональний характер, якщо: його вчинено у більш ніж одній державі; злочин вчинено в одній державі, але істотна частина його підготовки, планування, керівництва або контролю має місце в іншій державі; злочин вчинений в одній державі, але за участю організованої злочинної групи, яка здійснює злочинну діяльність у більш ніж одній державі; злочин вчинений в одній державі, але його істотні наслідки мають місце в іншій державі.

У структурі Т. з. традиційно виділяють три елементи: міжнародні злочини; злочини міжнародного характеру; злочини, пов'язані з іноземцями. Розмежування елементів структури відбувається за такими критеріями: суб'єктний склад і ступінь його організованості, об'єкт, масштаби діянь (наслідки, завдана шкода).

Міжнародними є злочини проти миру і безпеки людства. Частина 1 ст. 5 Римського статуту Міжнародного кримінального суду, що набув чинності з 1 лип. 2002, до таких злочинів відносить злочин геноциду, злочини проти людяності, військові злочини і злочин агресії. Міжнародні злочини вчиняються державами, їх вищими посадовими або іншими офіційними особами та становлять підвищену небезпеку для світової спільноти.

Злочинами міжнародного характеру визнаються транснаціональні злочини, що вчиняються переважно приватними особами, посягають на інтереси кількох держав та завдають шкоди нормальним міждержавним відносинам, мирній

співпраці, організаціям і громадянам різних країн.

Згідно з класифікацією ООН, транснаціональними є такі злочини: відмивання грошей; тероризм; крадіжка творів мистецтва і предметів культури; крадіжка інтелектуальної власності; незаконна торгівля зброєю; викрадення літаків; морське піратство; захоплення наземного транспорту; шахрайство зі страховкою; комп'ютерна злочинність; екологічна злочинність; торгівля людьми; торгівля людськими органами; незаконна торгівля наркотиками; навмисне банкрутство; проникнення в легальний бізнес; корупція і підкуп громадських та партійних діячів, виборних осіб. Злочини транснаціонального (транскордонного) характеру, як правило, належать до категорії тяжких або особливо тяжких.

Т. з. нерідко має організований характер (див. *Організована злочинність*). Характерними рисами транснаціональної організованої злочинності та способами її функціонування є: наявність складної структури; ігнорування державних кордонів, міжнародного і національного законодавства; боротьба за нові сфери кримінального впливу в одній або кількох країнах; наявність потужної матеріально-фінансової бази; реалізація своїх намірів за допомогою підкупу посадових осіб, насилля, екстремізму та тероризму; конспірація, розвідка та контррозвідка, проникнення в органи державної влади і управління, перш за все в органи і установи, що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність, прикордонний і митний контроль; вихід із тіньового сектору економіки, легалізація доходів, отри-

маних злочинним шляхом; використання при здійсненні злочинів сучасних інформаційних і комп'ютерних технологій, досягнень науки і техніки; вчинення злочинних діянь як бізнесу з метою отримання максимальної вигоди; використання значних відмінностей в системах кримінального правосуддя різних країн.

Класифікація суб'єктів транснаціональної організованої злочинності являє собою дворівневу систему, що складається з транснаціональних злочинних організацій і злочинних співтовариств, а також транснаціональних кримінально-державних організацій.

Транснаціональні злочинні організації мають чітку ієрархічну структуру, яку постійно удосконалюють, лідерів, що організовують процес підготовки і вчинення злочинів. Схематично організація елементів, з яких сучасна транснаціональна злочинна організація складається в єдину систему, являє собою жорстко структуроване ядро з ознаками вертикальної структури управління, організоване за традиційними канонами бюрократичної (корпоративної) моделі, що органічно поєднується з гнучкою мережевою структурою периферичних ланок у ряді країн. Останні, як правило, добре ізольовані одна від одної, дотримуються принципу поділу праці, використовують міжнародні зв'язки для постійного здійснення незаконних операцій, пов'язаних із переміщенням через державні кордони потоків інформації, грошей, фізичних об'єктів, людей, інших матеріальних і нематеріальних цінностей з метою використання сприятливої ринкової кон'юнктури в одній або кількох іноземних державах для отримання

суттєвої економічної вигоди. Члени кожної злочинної організації міцно пов'язані між собою певними особистісними, родинними, етнічними, релігійними та іншими зв'язками.

Кримінально-державні організації являють собою симбіоз злочинних організацій та державних органів, або їх окремих представників, які використовують злочинні засоби і способи для виконання тих чи інших завдань.

Переродження організованої злочинності у певній країні в Т. з. зумовлене соціально-економічними факторами. Однак обов'язковою умовою розвитку вже сформованих організованих злочинних зв'язків у кримінальному середовищі різних держав, їх міжнародної інтеграції і перетворення на транснаціональну організовану злочинність можна назвати корумпованість урядів окремих національних територій, низький рівень протидії злочинності з боку правоохоронних органів, технологічний прогрес і процеси глобалізації. Детермінантом Т. з. є також ліберальна міграційна політика ряду держав, що базується на абсолютизації прав людини.

Т. з. посягає на світовий правопорядок, права і свободи людини, співробітництво держав у сфері економіки, культури, науки і техніки, є загрозою розвитку міжнародних відносин, безпеки світового співтовариства.

Лит.: Римський статут Міжнародного уголовного суда: 17.07.1998. URL: [http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute\(r\).pdf](http://www.un.org/ru/law/icc/rome_statute(r).pdf); Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої преступности: принята резолюцией 55/25 Ген. Ассамблеи от 15.11.2000. URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_

conv/conventions/orgerime.shtml; Репецкая А. Л. Транснациональная организованная преступность: дис. ... д-ра юрид. н.: 12.00.08. Иркутск, 2001. URL: <http://www.dissercat.com/content/transnatsionalnaya-organizovannaya-prestupnost>; Шалагин А. Е. Транснациональная преступность: понятие, признаки, меры противодействия // Вестник экономики, права и социологии, 2016, № 3. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/transnatsionalnaya-prestupnost-ponyatie-priznaki-mery-protivodeystviya>.

В. І. Тимошенко.